

**RÄDDNINGSTJÄNSTENS ROLL
I KRISSTÖDSARBETET EFTER
ESTONIA-OLYCKAN**

EN RAPPORT FRÅN FYRA KOMMUNER

RAPPORT RÄDDNINGSTJÄNST R61-113/95

**RÄDDNINGSGS
VERKET**

**RÄDDNINGSTJÄNSTENS ROLL I KRISSTÖDSARBETET EFTER
ESTONIA-OLYCKAN**

En rapport från fyra kommuner

har utarbetats av
Lars Hedström

1995 Statens räddningsverk, Karlstad
Räddningstjänstavdelningen

Beställningsnummer R61-113/95
1995 års utgåva

Rapport från fyra kommuner om räddningstjänstens roll i krisstödsarbetet efter Estonia-olyckan

Sammanfattning

Rapporten är en beskrivning av räddningstjänstens roll i krisstödsarbetet efter Estonia-olyckan. De drabbade kommunerna Borlänge, Jönköping, Lindesberg och Uppsala har studerats. Räddningstjänstens roll i planeringen för och organisationen av krisstödsarbetet i de fyra kommunerna beskrivs i rapporten.

I det krisstödsarbete som genomfördes i kommunerna efter olyckan har räddningstjänsten deltagit på två sätt. De har deltagit i det direkta krisstödet till de drabbade och de har deltagit i ledningen och samordningen av samhällets olika resurser i det psykosociala omhändertagandet.

Räddningstjänsten i Lindesberg har medverkat i det direkta krisstödet till de drabbade i stödgrupperna i kommunens POSOM-organisation. I Borlänge har polisen och räddningstjänsten tillsammans med kyrkan, socialförvaltningen och ambulanssjukvården organiserat en särskild krisgrupp.

De kommunala beredskapsplanerna i Jönköping och Uppsala innehåller planer för ledning och samordning av det psykosociala omhändertagandet. I Lindesberg har räddningschefen uppdraget att leda och organisera kommunens POSOM-grupp.

Rapporten visar att räddningstjänsten har en viktig roll i kommunernas planering av det psykosociala omhändertagandet. De kommunala beredskapsplanerna är tillämpliga för ledning och samordning även vid dessa händelser.

Räddningstjänstens personal har erfarenheter från många små och stora olyckor där människor på olika sätt blivit drabbade. De gör dem lämpliga och motiverade att delta i kommunens krisstödsarbete. Räddningstjänstens ständiga beredskap och stabs- och ledningsorganisation gör dem till en viktig kommunal resurs.

Branden på Scandinavian Står och bussolyckan med svenska skolbarn i Norge är två händelser som framförallt har påverkat och initierat en satsning på utbildning. Rapporten visar att de utbildningsinsatser som Räddningsverket genomfört, "Katastrofbeteende"- och "POSOM"-utbildningarna, har haft stor betydelse för uppbyggnaden av krisstödsorganisationer i kommunerna.

Innehåll	sid
Inledning...	...4
Bakgrund...	...5
Borlänge...	...6
Uppsala...	...12
Jönköping...	...18
Lindesberg...	...22
Diskussion...	...26
Bilaga 1-11...	...31

Inledning

Natten den 28 september 1994 sjönk färjan Estonia på väg från Tallinn till Stockholm. Färjan hade omkring tusen personer ombord, 138 av dem överlevde. De flesta omkomna kom från Sverige och Estland. Flera kommuner i landet drabbades extra hårt. Människor från dessa kommuner reste tillsammans i olika sällskap och organisationer eller med sina företag. De omkomna lämnade efter sig ett stort antal anhöriga, vänner och arbetskamrater. De har alla drabbats av en stor sorg. De har på olika sätt fått ett psykosocialt stöd och omhändertagande efter olyckan. I det stödet och omhändertagandet har räddningstjänsten varit delaktig.

Räddningstjänstens medverkan i uppbyggnaden och organisationen av krisstödet i Borlänge, Jönköping, Lindesberg och Uppsala har studerats. Räddningstjänstens roll har varit att delta i ledning och samordning av krisstödsarbetet samt även delta i det direkta krisstödsarbetet.

Under slutet av åttio-talet och i början av nittio-talet inträffade några större olyckor som på olika sätt uppmärksammade betydelsen av ett stöd till de drabbade av en olycka. Bussolyckan i Norge där svenska skolbarn förolyckades och branden på Scandinavian Står nämns ofta som exempel. Olika former av krisstödsgrupper bildades.

Krisstödsarbetet har på olika sätt utvecklats i kommunerna. Inom sjukvården finns idag PKL-grupper, ledningsgrupper för psykiskt omhändertagande i landstingens katastrofplaner. I kommunerna har krisgrupper och grupper för psykiskt och socialt omhändertagande bildats, sk POSOM-grupper. Företag, organisationer och myndigheter har egna stödgrupper för sin personal i olika former. Idag finns ett behov av samordning och nätverk mellan olika krisstödsgrupper i kommunerna.

I räddningsverkets regi har ett stort antal personer utbildats, både inom den kommunala räddningstjänsten och inom andra organisationer, myndigheter och kommunala förvaltningar. Den första utbildningen var "Katastrofbeteende" som handlade om betydelsen av ett krisstöd. POSOM-utbildningarna visade hur psykiskt och socialt omhändertagande kan byggas upp i kommunerna.

I rapporten studeras fyra kommuner vars invånare varit speciellt drabbade av Estonia-olyckan. Rapporten visar hur kommunerna organiserat och genomfört sitt krisstödsarbete. Den kommunala räddningstjänstens roll belyses särskilt. Rapporten är baserad på intervjuer med den personal från räddningstjänsten som på olika sätt deltagit i krisstödsarbetet. Organisationernas egen dokumentation har också tjänat som ett underlag för rapporten.

Bakgrund

Räddningsverket och socialstyrelsen arrangerar tillsammans en utbildning för psykiskt och socialt omhändertagande, POSOM, i samband med stora olyckor och katastrofer. Utbildningen riktar sig till kommunala beredskapsgrupper och omfattar fem dagar. Utbildningens delmål är att deltagarna efter utbildningen ska kunna:

- * vara stödpersoner till individer och familjer
- * upprätta informations- och stödcentrum
- * samverka med övriga av olyckan berörda organisationer
- * stödja krigsräddningstjänsten vid psykologiska genomgångar (eftersnack, debriefingar)
- * verka för utbildning i sin egen organisation

De kommunala beredskapsgrupperna har organiserats på olika sätt. I de flesta fall medverkar representanter för kyrkan, skolan, polisen och primärvården förutom socialtjänsten och räddningstjänsten.

Hittills har personal i två hundra kommuner utbildats. Vissa kommuner har använt de kommunala beredskapsdagarna till att genomföra utbildningen. Utbildningen genomförs på Räddningsverkets skolor eller som en uppdragsutbildning där skolornas lärare genomför utbildningen lokalt hos kommunen.

Räddningsverket har även genomfört över två hundra utbildningar i "Katastrofbeteende". Utbildningens mål är att få deltagarna att förstå vikten av eftersnack/debriefing samt att praktiskt kunna leda och genomföra en sådan. Utbildningen ger deltagarna kännedom om krisbearbetning och dess olika faser. Den ger också exempel på händelser där aktivt krisstöd har tillämpats.

Inom sjukvården har landstingens psykiatriska kliniker organiserat särskilda psykologiska kris- och katastrofledningsgrupper, PKL-grupper. Vägledande för deras planering, uppbyggnad och arbete är Socialstyrelsens allmänna råd 1991:2, "Psykiskt och socialt omhändertagande vid stora olyckor och katastrofer". PKL-grupperna tar hand om drabbade och anhöriga som kommer till eller söker sig till sjukvården. POSOM-grupperna erbjuder psykiskt och socialt omhändertagande utanför sjukhusen.

Räddningsverket verkar inom verksamhetsgrenen den enskilda människans säkerhet, bl a för att människor på ett bättre sätt ska arbeta för att förebygga olyckor och för att höja förmågan att handla rätt när olyckan ändå inträffar. Av intresse är att följa upp vad som inträffar efter en allvarlig olycka. Särskilt att studera räddningstjänstens roll, trots att de inte har haft ett räddningstjänstansvar.

Borlänge

Bakgrund

Krisgruppen i Borlänge startades i december -88. I gruppen deltar polisen, räddningstjänsten, ambulanssjukvården, socialförvaltningen och kyrkan. Respektive enhet har tre kontaktpersoner i gruppen. Gruppen samarbetar med Borlängehälsan, psykmottagningen och skolan i Borlänge.

Målsättningen är att ge stöd och hjälp till drabbade, anhöriga, räddningspersonal och andra inblandade vid både större och mindre olyckor. Vid behov ska de förmedla kontakt med sjukvården. De ska också verka för utbildning och information om olyckor och kriser.

Beskrivning av krisgruppen

Krisgruppen i Borlänge har sedan starten -88 haft årliga studiedagar med inbjudna föreläsare samt genomfört studiebesök. Gruppen har ett sammanträde i kvartalet, då inbjuds även dem som gruppen har ett aktivt samarbete med. Inträffade olyckor är en stående punkt på dagordningen. De fem medverkande organisationerna har tre kontaktpersoner var i krisgruppen. Gruppens kontaktperson är *Birgitta Berggren* på polisen i Borlänge. Från räddningstjänsten är *Torsten Bladlund*, *Mats Sundin* och *Christian Reuithe* aktiva medlemmar. Förutom kontaktpersonerna finns ett antal resurspersoner kopplade till gruppen. Två av räddningstjänstens kontaktpersoner har genomgått Räddningsverkets "Katastrofbeteende"-utbildning, i övrigt har gruppen utvecklats genom egna studiedagar och interna resurspersoner.

Kontaktpersonerna har ingen form av beredskap eller jour, men finns på en telefonlista hos respektive organisation för eventuella akuta uppdrag. Gruppen har sammanställt en faktapärm där resurspersoner, kontaktvägar till olika myndigheter samt checklistor och olika åtgärdskort finns samlade. Kontaktpersonerna har även pärmen hemma. De kan således börja sitt arbete direkt.

Förberedelser

Krisgruppen har försökt att klara ut de olika praktiska frågor som nästan alltid finns i samband med krisstödsarbete. Exempel på sådana frågor är delegationsordning inom socialtjänsten och jourlista för tolkar. Arbetet har inriktats på att förbereda nödvändiga kontakter i samhället.

Erfarenheter har framkommit vid genomförda katastrofövningar. De checklistor och åtgärds-kort som finns är en frukt av dessa övningar. Ett annat resultat är att tre utvalda samlingsplatser finns förberedda att ta emot drabbade vid en olycka. Det är Jakobsgården och Wallingården som är församlingshem i anslutning till kyrkor i Borlänge samt finns en lokal på Dala Air-

port som är förberedd att ta emot drabbade. Jakobsgården som är det bästa alternativet har en stor samlingshall, ett antal mindre rum, kontor, telefax, vaktmästare, kökspersonal, kapell samt närhet till en vårdcentral.

Arbetsätt

Medlemmarna i krisgruppen känner varandra väl, kan varandras arbetsområde, vet vilka resurser som finns i Borlänge och de har en gemensam målsättning med sitt arbete. Mellan kontaktpersonerna finns en naturligt etablerad kontakt i det vardagliga arbetet. De har alla erfarenhet av att möta människor i kris i den akuta situationen.

Krisgruppen får en tidig kännedom om inträffade olyckor tack vare kopplingen till polisen, räddningstjänsten och ambulanssjukvården. De kan snabbt ta hand om drabbade både vid små och stora olyckor.

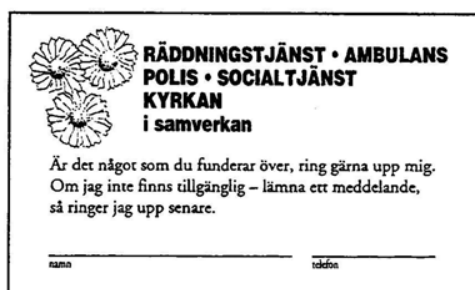
Målsättningen är att ge hjälp till drabbade, anhöriga, räddningspersonal och övriga inblandade. De ska förmedla kontakt med sjukvården och andra instanser vid behov. De ska verka för information och utbildning inom krisstödsarbetet. Krisgruppens arbete, med hemtelefonnummer till kontaktpersonerna och att de har faktapärmen hemma, visar på ett stort personligt engagemang.

De uttrycker också i sin folder "gruppen vill ta till vara de resurser som finns hos oss alla i form av medmänsklighet, förståelse och ansvar för andra" (se bilaga 1). Medlemmarna i krisgruppen och räddningstjänstens personal har ett visitkort som de kan lämna till drabbade vid en olycka. Kortet visar gruppens syn på vikten av den personliga kontakten och är en bra symbol för krisgruppen i Borlänge och deras arbete.

Insatsen efter Estonia-olyckan

Larmning

Krisgruppen fick ett tidigt larm från polisen i Borlänge. Redan kl 06.45 ringde vakthavande befäl hem till polisens kontaktperson och meddelade vad som hade hänt och att en grupp från Borlänge var med på fartyget. Några ur krisgruppen sammankallades till ett första möte redan en timme senare. De första åtgärderna var att polisen upprättade två funktioner, en som tog emot samtal från pressen och en som tog emot samtal från anhöriga.

Den övriga krisgruppen kallades in. Krisgruppen etablerade sig på den förutbestämda Jakobsgården. En arbetsfördelning gjordes där tre ingående telefonlinjer bemannades. En administrativ funktion för registrering och sammanställning av eftersökta personer upprättades. Lokalerna låstes och ett övergripande beslut fattades att inte släppa in massmedia. Jakobsgården skulle vara en "fristad" för de drabbade. Några i krisgruppen avdelades att ta emot anhöriga.

Det inledande arbetet

Kl 08.40 öppnade krisgruppen sin verksamhet på Jakobsgården. Tre telefonlinjer öppnades och polisen hänvisade de anhöriga till krisgruppen på Jakobsgården. De aktuella telefonnumren meddelades till massmedia.

Den information som fanns tillgänglig var en namnlista på 44 personer från Metalls pensionärsklubb som fanns med på Estonia. Det fanns inga uppgifter på adresser, personnummer eller anhöriga. De anhöriga registrerades på krisgruppens blanketter (se bilaga 2). Den blankett som användes var polisens "Eftersökt person" (se bilaga 3), där den eftersökte, den närmast anhörige och den eftersökande registrerades. Flera anhöriga ringde om samma person och arbetet blev mycket omfattande, men samordnades mellan krisgruppens "kansli" och polisen.

Erbjudande om hjälp kom från flera håll. Psykiatriska mottagningen i Borlänge finns med som resurspersoner till krisgruppen, de kom omgående till Jakobsgården. Sjukhuskyrkan i Falun samt Falu lasarett katastrofgrupp erbjöd sin hjälp. En kurator och en pastor anslöt från sjukhuskyrkan.

Ovissheten

Under dagen började anhöriga komma till Jakobsgården. Ovissheten var stor om döda eller överlevande. En brandförman och en polis åkte till busstationen när bussen med de omkomna skulle ha kommit hem, i händelse av att några anhöriga inte hade kännedom om olyckan.

Totalt fanns nu 26 stödpersoner på Jakobsgården. De anhöriga togs emot i foajén. I samlings-salen hade ett långbord dukats med kaffe, te, kaffebröd och smörgåsar. "*Personalen satte sig hos dem och lyssnade om de ville prata och någon fanns hela tiden till hands. Ingen påtvingades samtal men alla togs om hand. Det var mycket lugnt och tyst och det fanns även möjlighet att sitta avskilt. Kapellet stod hela tiden öppet med blommor och tända ljus*" berättar Birgitta Berggren i sin rapport från Estonia-insatsen.

Personer som ville ha kontakt med präster, sjukvård eller stödgrupper på annan ort registrerades på särskilda blanketter (se bilaga). Där noterades de åtgärder som vidtogs så att ingen sådan begäran skulle missas. De fick hjälp att knyta nödvändiga kontakter på hemorten.

Kl 14.00 genomfördes en första allmän information till alla drabbade. Till informationen kom ungefär 100-150 personer. Kyrkoherden hälsade välkommen och polisen svarade sedan för informationen. En modell som användes under hela tiden stödarbetet pågick, informationen hölls en gång per dag.

Särskild information hölls för massmedia. Den lokala pressen och lokalradion hjälpte till med att informera om krisgruppens öppettider Jourhållning och olika telefonnummer. Krisgruppen höll telefonjouren öppen de två första nätterna.

Bland de anhöriga till de omkomna antogs finnas många barnbarn. Kontakt togs med en skolkurator som fick ett erbjudande att komma med barn till Jakobsgården alternativt att besök gjordes från krisgruppen ute i skolorna.

Det fortsatta arbetet

Den 29 september, dag 2, öppnades verksamheten igen kl 08.00. En indelning av stödpersonerna i tvåskift var nu genomförd. En mängd praktiska frågor började nu komma från anhöriga. Till dagens information kom c:a 200-300 personer. Mycket av informationen handlade om det som polisen fått fram från "Rikskriminalen". Vid denna information kom många frågor om dödförklaringen som begrepp, när och hur dödförklarades en människa.

Dag 3 efter olyckan besökte kommunalrådet Jakobsgården och deltog i dagens informationsmöte. Kommunen hade nu anställt en ekonom som kunde erbjuda de drabbade hjälp med ekonomi-, juridik- och försäkringsfrågor. Det började under dag tre komma många frågor som rörde dessa områden.

Under dagen togs också ett beslut om att erbjuda alla drabbade familjer en stödperson samt att bilda anhöriggrupper. När krisgruppens arbete skulle avslutas på Jakobsgården skulle alla familjer ha erbjudits en stödperson. Kontakt etablerades mellan stödpersonerna och familjerna. De bestämde tillsammans formerna för de fortsatta kontakterna.

Polisens arbete med att ta upp signalement av de saknade genomfördes på Jakobsgården. Det tog lång tid, men kunde tack vare att arbetet bedrevs i den miljön och med hjälp av de stödpersoner som fanns på Jakobsgården genomföras på ett bra sätt.

Ett nytt skede

Under helgen hölls öppet på Jakobsgården. På lördagen hölls en minneshögtid i Stora Tuna kyrka. Informationsträffar hölls varje dag.

På måndagen fortsatte upptagningen av signalement. Allt fler frågor kom som rörde ekonomi, juridik och försäkringar. Nu fanns också representanter från försäkringsbolag på plats.

På måndagen, tisdagen och onsdagen fortsatte etablerandet av kontakterna mellan stödpersonerna och de drabbade familjerna. Stödpersonerna hade egna träffar där de förberedde sig på de kommande uppgifterna. Bedömningen gjordes på onsdagen att man kommit in ett nytt skede och att krisgruppens arbete skulle brytas. Arbetet och bearbetningen av händelsen skulle fortsätta i anhöriggrupperna. Dessa grupper hade nu etablerats och fortsatte att träffas.

Jakobsgården var fortfarande öppen för dem som ville komma dit.

Anhöriggrupperna träffades fortfarande ett drygt halvår efter olyckan och stödpersonerna träffar fortfarande, i skrivande stund, "sina" familjer och är ett stöd för de drabbade.

De som deltagit i krisgruppen genomförde egen debriefing och avlastningssamtal efter att arbetet avslutats på Jakobsgården.

I samband med att besked skulle lämnas i december om en eventuell bärgning av Estonia samlades de drabbade, krisgruppen och stödpersoner på Wallingården.

I januari i år hölls ytterligare en informell träff mellan samtliga anhöriga, stödpersoner och medlemmarna i krisgruppen.

Räddningstjänstens roll

Räddningstjänsten är en viktig del av den krisgrupp som finns i Borlänge. De som är med i gruppen har deltagit i uppbyggnaden av den och är också drivande tillsammans med polisens representant.

Företrädarna för räddningstjänsten deltog aktivt i inledningen och genom hela det arbete som genomfördes av krisgruppen efter Estonia-olyckan. De deltog i administrativt ledande roller under de dagar som krisstödet utgick från församlingshemmet Jakobsgården. De har också deltagit aktivt i det fortsatta arbetet genom att vara stödpersoner åt de drabbade i anhöriggrupper. Dessa grupper träffas fortfarande ett drygt halvår efter olyckan.

Erfarenheter

Krisgruppen i Borlänge anser att arbetet rangerat mycket bra. De har haft bra kontakt med polis, sjukvård, kyrkan och kommunen. Även med den lokala pressen och med lokalradion har kontakterna fungerat bra. Pressen tilläts inte att komma i kontakt med de anhöriga inne på Jakobsgården, det var en fristad för de anhöriga. De råd som krisgruppen ger är att:

- * *försök att inte släppa in pressen i inledningsskedet. Kom överens om tider för pressinformation. Avdela någon att bevaka inpasseringen i lokalerna.*
- * *försök att få en bra relation med den lokala pressen framförallt, och ge dem saklig och vederhäftig information*
- * *skylta entrén till lokalen och även inne i lokalen så att alla hittar*
- * *möt de ankommande anhöriga redan i entrén och ta hand om dem direkt*
- * *ha bestämda tider för daglig information till de anhöriga*

Valet av en församlingsgård, typ Jakobsgården, var bra. Tillgång till samlingsal, kyrkorum, kök, matlagning, kontor och personal upplevdes mycket positivt.

De råd som ges från Borlänge är att ha tillgång till:

- * *en större samlingsal*
- * *små rum för enskilda- och gruppsamtal*
- * *ett kyrkorum (ett stilla rum att dra sig tillbaka till och få vara för sig själv)*
- * *rum för telefon och telefax*
- * *rum för utgående telefonsamtal*
- * *tillgång till mat och kaffe för både anhöriga och krisgruppen*
- * *möjlighet att sova och vila*

Trots att Estonia-olyckan var en osannolik händelse, fanns en beredskap. Krisgruppen har under åren själva tagit initiativ till fortbildningar och studieträffar. De har deltagit i katastrofövningar i Borlänge och arrangerade själva våren -94 en övning där man använde Jakobsgården som arbetsplats och samlingspunkt.

De råd som krisgruppen i Borlänge ger är att försöka hitta de intresserade personerna i en organisation, snarare än att en viss befattning ska ingå i en stödgrupp. Var inte för många och det är viktigt att lära känna varandra.

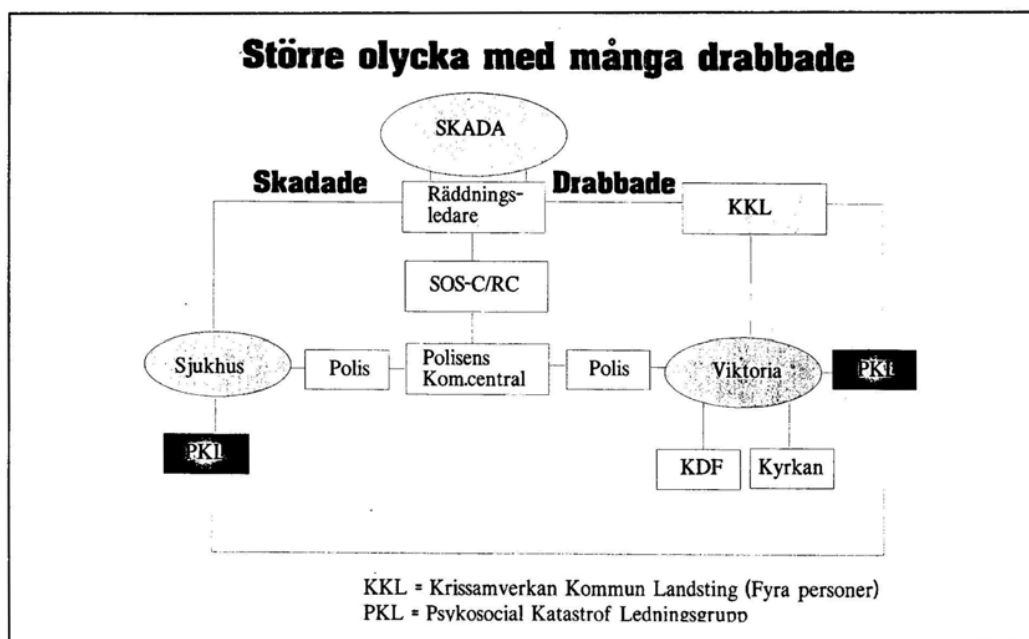
Uppsala

Bakgrund

Uppsala kommuns organisation för omhändertagande vid kriser har byggts upp kring de fjorton kommundelarnas lokala krisgrupper. Organisationen finns med i beredskapsplanen för Uppsala kommun och varje kommunedel har en krisgrupp.

Kommundelarna har konstituerat sig något olika, men de har gemensamt att i alla krisgrupper finns företrädare för kommundelen och kyrkan med. I några grupper är kvarterspolisen representerad och i några är representanter för frivilligorganisationer med. Antalet medlemmar varierar från sju till tolv.

En psykosocial katastrofleddningsgrupp, PKL-grupp, finns vid Akademiska sjukhuset. Den har ett länsövergripande ansvar. PKL-gruppens arbete knyts ihop med kommunens lokala krisgrupper via den sk KKL-gruppen, "Krissam verkan Kommun-Landsting".

I KKL-gruppen ingår två personer från brandförsvaret och två från PKL-gruppen. Gruppens uppgift är att samordna insatserna mellan PKL och de lokala krisgrupperna i kommundelarna. Tanken är att räddningssledaren direkt från skadeplatsen ska kunna initiera ett krisstöd. Ett provisoriskt beredskapsschema för KKL har upprättats.

Brandförsvarets ledningscentral kan larma en representant från gruppen som i sin tur aktiverar

kommundelarnas krisgrupper och samordnar arbetet med PKL-gruppen samt tar övriga initiativ som behövs för att genomföra ett bra krisstöd till de drabbade. KKL-gruppen ska också kunna bege sig ut till en olycksplats för att påbörja krisstödet där.

Det finns också planer för att kunna ta emot människor som behöver psykosocialt stöd på brandförsvarets anläggning *Viktoria*. Så blev nu inte fallet i samband med Estonia, utan en annan lösning valdes istället.

Brandförsvarets representanter i KKL-gruppen är 1:e brandingenjör *Lars-Erik Falk* och beredskapssamordnaren *Thomas Hall*.

Insatsen efter Estonia-olyckan

Larmningen

Lars-Erik Falk var under natten till den 28 september i egenskap av jourhavande brandingenjör ute på ett tjänsteuppdrag vid fem-tiden på morgonen. Han förstod på de nyhetsutsändningar han hörde på radion att en stor olycka hade inträffat. Det var troligt att Uppsala var drabbat. Han larmade en av PKL-representanterna i KKL-gruppen och en timme senare var en ledningsgrupp samlad på den psykiatriska mottagningen på Akademiska sjukhuset. Telefonkontakt etablerades med polisen.

Ett kriscentrum började organiseras och Gottsunda-kyrkan valdes som en lämplig plats. Kyrkan har bra lokaler för ändamålet och sedan tidigare fanns kontakter via krisstödsorganisationen med medarbetare i Gottsunda församling. Efter kontakter sände även polisen och krisgruppen i Gottsunda kommun deltagare till Gottsunda-kyrkan.

Polisen svarade för registrering av saknade och efterfrågade samt förmedlade till ledningen den senaste informationen. Arbetet leddes av KKL-gruppen. Kommunens krisgrupp genomförde en emotionell första hjälp och gav de anhöriga ett första stöd. Församlingen tog ansvar för de praktiska frågorna som mat och kaffe samt genomförde minnes – och andaktsstunder.

Flera kommunalens krisgrupper och även andra grupper var beredda att starta ett krisstöd. För att styra verksamheten och undvika att ge en splittrad bild begärdes att alla lokala krisgrupper skulle samordnas av kriscentrum i Gottsunda. Redan på förmiddagen beslutades att kriscentrum skulle samordna allt krisstödsarbete i kommunen.

Det behövdes dock senare ett samordningsmöte som hölls på PKL-gruppens initiativ tre dagar efter olyckan, där kommunhälsan, Statshälsan Previa, kyrkan, kommunen och PKL medverkade. Stödinsatser hade påbörjats på flera håll. Mötet medförde att arbetet underlättades och samordnades.

Osäkerhet och ovisshet

Klockan nio på morgon kom den förste direkt drabbade till kriscentrum i Gottsunda. Den första dagen präglades av överklighet och osäkerhet om vad som hänt och hur det hade gått för de anhöriga. Genom TV:s utsändningar följdes utvecklingen. Redan tidigt kom uppgifter om att det fanns Uppsala-bor med på Estonia, bl a en grupp med tjugosex nämndemän, medarbetare från ett servicehus och anställda från folkminnesarkivet.

Både på eftermiddagen och på kvällen hölls minnes- och andaktsstunder i kyrkan. Kriscentrum var öppet även under natten, liksom även påföljande natt. Under torsdagen fanns ett stort behov att få bekräftelse på vad som hade hänt de anhöriga. Förutom från anhöriga kom samtal från grannar, arbetskamrater och vänner till de saknade. Redan på torsdagen diskuterades att bilda anhöriggrupper för de drabbade.

På lördagen hölls en minnesstund i kyrkan. I samband med minnesstunden etablerades de första kontakterna i anhörigruppema.

Kommunal ledningsgrupp

En kommunal ledningsgrupp hade samlats under ledning av landshövdingen, på initiativ av länspolismästaren och brandchefen. Vid gruppens första möte redan under förmiddagen, på brandförsvarets övningsanläggning *Viktoria*, informerade PKL-ordföranden om de åtgärder som vidtagits i Gottsunda.

Erfarenheter från ledningsövningar och planläggning för en kärnkraftsolycka användes. Det visade sig att de planlagda och övade rutinerna fungerade. Lokalradion fanns med i ledningsgruppen, vilket visade sig vara mycket bra eftersom det gav möjlighet till att få ut en snabb information från ledningsgruppen till allmänheten och anhöriga.

Ledningsgruppen planerade informationsträffar och sammanställde information både till de drabbade och till massmedia. Ledningsgruppen organiserade också det stöd som de drabbade behövde i alla frågor av ekonomisk, juridisk och praktisk natur. En sådan träff hölls veckan efter olyckan. Den leddes av landshövdingen och ett antal "experter" på de praktiska frågorna (se bilaga 4).

Det officiella beslutet var att alla presskonferenser skulle hållas av kommunens ledningsgrupp i stadshuset. Det visade sig dock vara mycket svårt. Kriscentrum utsattes för ett mycket hårt massmediatryck, särskilt de första dagarna då Gottsunda-kyrkan nästan blev belägrad av pres-

sen. Endast med något enstaka undantag respekterade trots allt pressen att de inte fick filma inne i Gottsunda-kyrkans lokaler.

Lokalradion gav information om vart drabbade kunde vända sig och om aktuella telefonnummer för dem som behövde hjälp. Både lokalradion och den lokala pressen var till mycket stor hjälp för att få ut viktig information.

Trycket blev till slut så stort att ett närliggande sammanträdesrum på kommundelsförvaltningen fick tas i anspråk för information till pressen från kriscentrum.

De följande dagarna

Kriscentrum i Gottsunda höll öppet till söndagen den 2 oktober, sedan flyttades det till tomma lokaler i Kungsgårdets sjukhus, där verksamheten bedrevs i ytterligare fjorton dagar (se bilaga 5 och 6). Verksamheten övergick då helt till PKL:s hjälpgrupp. Fortfarande användes tre specifika telefonnummer i kommunens växel för dem som ville ringa.

Anhöriggrupper kom igång efter någon månad. Ett sextiotal personer hade anmält intresse att medverka och fem lokala grupper startades med samtalsledare från PKL-organisationen och kyrkans krisorganisation. Lokaler i Gottsundakyrkan, Missionskyrkan och även hos Röda Korset användes. Grupperna försatte träffas under november och december. Några grupper fortsatte därefter att träffas på egen hand.

Under de följande dagarna kom också en annan kategori drabbade, de som var passagerare på de fartyg som hjälpte till med räddningen. Efter hemkomsten utvecklades reaktioner som föranledde ett behov av olika typer av stödsamtal och debriefingar.

Ytterligare en målgrupp var allmänheten. Många var indirekt drabbade, de flesta kunde efter egna resor över Östersjön identifiera sig med de omkomna.

Sammanfattning

Ungefär sextio personer med anknytning till Uppsala eller de närliggande kommunerna rapporterades som saknade, tre överlevde och åtta hittades döda.

Totalt 140 anhöriga var i direkt kontakt med kriscentrum per telefon eller besökte Gottsundakyrkan personligen. Många fler var i kontakt med andra kommundelars krisgrupper, med församlingar och företagshälsovård. Tre hundra personer deltog i samlingen för de anhöriga i Gottsunda kyrkan.

Kriscentrum organiserades direkt under kommunens ledningsgrupp. Kommunledningen var hårt belastad eftersom tjugosex av de saknade var personer med politiska uppdrag i Uppsala.

Under de tre veckorna som kriscentrum var öppet deltog 150 medarbetare. Förutom de som deltog i det direkta krisstödsarbetet fanns en mängd servicefunktioner som dörrvaktmästare, registreringsgrupper samt personal till köket, televäxeln och transporter. Tjänstgöringen delades in i ett skiftschema med fyra avlösningar per dygn. Den deltagande personalen kom från PKL-gruppen, brandförsvaret, kommundelarnas krisgrupper samt församlingen i Gottsunda.

En vecka efter olyckan träffades de medarbetare som varit med de första dagarna till en egen samling där debriefingsamtal, avstämning och erfarenhetsutbyte genomfördes. En konferens genomfördes också med de inblandade organisationerna där ett fyrtiotal personer deltog.

Räddningstjänstens roll

Räddningstjänsten har genom KKL-gruppen bidragit till den samverkan som finns mellan landstingets PKL-grupp och den kommunala krisstödsverksamhet som finns i kommundelarna. I respektive kommun del finns enligt den kommunala beredskapsplanen en krisgrupp organiserad. Beredskapssamordnaren Thomas Hall och 1:e brandingenjör Lars-Erik Falk är de som drivit utvecklingen och även svarat för information och viss utbildning. Falk deltog aktivt i larmskedet och de båda deltog i det följande krisstödsarbetet på församlingshemmet i Gottsunda-kyrkan. Personal från brandförsvaret deltog i olika servicefunktioner.

För ledningen av krisstödsarbetet användes den inarbetade ledningsorganisationen för kärnkraftsolyckor. I det arbetet deltog brandchefen aktivt under hela den inledande perioden av krisstödet då verksamheten utgick från Gottsunda. Ledningsgruppen svarade för den samlade informationen både till de drabbade samt till pressen. Goda erfarenheter finns sedan tidigare i Uppsala att använda ledningsgruppen i samband med större bränder och händelser.

Erfarenheter

Krisstödet efter Estonia-olyckan kom igång snabbt tack vare en bra planering. Både ledningsgruppen och KKL-gruppen samt krisgrupperna hade personkännedom och var förberedda tack vare utbildningar och övningar.

Landstings- och kommunledningen utgjorde ett bra stöd för kriscentrum i Gottsunda. Länspolismästaren beslutade om att polis skulle finnas på plats hela tiden under arbetet. Praktiska detaljer som telefoner, mat och utrustning ordnades snabbt av ledningsgruppen.

Styrningen till ett kriscentrum, trots att de medverkande kom från tre olika organisationer, medförde en enkel och tydlig organisation. En bra information kunde ges om var krisstödet fanns. Kyrkan och kommundelarna kunde inom ramen för organisationen göra egna stödinsatser, men samordnades av ledningsgruppen och KKL-gruppen.

Gottsunda-kyrkan var en bra lokal att använda. Den innebar en lämplig miljö för ett krisstödsarbete. De praktiska frågorna som mat, kontorsutrymme, samlingslokal, samtalsrum och be-

hovet av telefon och fax kunde lösas där. Lokaltrafiken hade goda förbindelser till kyrkan. En erfarenhet var dock att de olika rummens funktioner kunde ha markerats eller skyltats tydligare.

Erfarenheterna från Uppsala visar att det är viktigt att fortsätta övningsverksamheten, framförallt att öva samordningen och rollfördelningen mellan de kommunala krisgrupperna och PKL-gruppen. Landstingets informationsenhet skulle kunna ha används mer när massmediatrycket var som störst. Planeringen när det gäller presskontakterna kan förbättras. Sambandet mellan ledningsgruppen och kriscentrat kan också förbättras samt bör chefen för PKL-gruppen finnas med eller vara representerad i ledningsgruppen vid denna typ av händelser.

Sammanfattningsvis fungerade organisationen mycket bra och visade på värdet av planering, utbildning och övning. PKL-gruppen tar emot drabbade när de når sjukhuset, men vid större insatser måste en samordning ske med de kommunala krisgrupperna i kommundelarna. Krisgrupperna arbetar med ett lokalt och basalt omhändertagande. PKL-gruppen har en förankring i vårdorganisationen och kan ge den sjukvård som behövs. För samordningen svarar KKL-gruppen som larmas av räddningstjänsten. Det är en bra modell som visade sig fungera i samband med krisstödet efter Estonia-olyckan.

Jönköping

Bakgrund

I den fredstida kommunala katastrofplanen för Jönköpings kommun finns *en detaljplan för psykiska och sociala stödinsatser*. Planen tillämpas vid olyckor som inträffar utanför kommunen där ett större antal invånare från Jönköping är drabbade.

Psykiska och sociala stödinsatser ska snabbt kunna sättas in och de drabbade ska få hjälp att överbrygga de svårigheter och problem som en olycka utanför den egna kommunen eller i ett annat land kan innebära. När de drabbade personerna har kommit tillbaka till kommunen ska arbetet successivt överföras till Länssjukhuset Ryhov (se bilaga 7).

Vid olyckor inom Jönköpings kommun där psykiska och sociala stödinsatser behövs sker de i första hand enligt sjukhusets katastrofplan.

I ledningsgruppen för psykiska och sociala stödinsatser finns jourhavande räddningschef och ett polisbefäl samt representanter från PKL-gruppen, socialförvaltningen, sjukhuskyrkan och primärvården. Organisationen ska underlätta för anhöriga, samordna lokala krisgrupper, ge möjlighet till anhöriga att besöka drabbade och stödja drabbad organisation eller företag.

Detaljplanen för psykiska och sociala stödinsatser övas regelbundet. Övningarna är omfattande och har givetvis betytt att organisationen är tränad och har en förberedelse för en större olyckshändelse. Exempel på övningar redovisas i bilaga 8. Stödgrupperna består av ett fyrtiotal personer och åtagandet är frivilligt. Stödgrupperna och ledningsgruppen övas två dagar per år. En halv studiedag fyra gånger per år genomförs som kontaktdagar, där flera krisstödsgrupper inom företag, förvaltningar och myndigheter inbjuds.

Synsättet är att det idag finns många olika stödgrupper och att det är den kommunala ledningsgruppens uppgift att samordna arbetet. Genom de årliga kontaktdagarna bildas ett nätverk av krisstödsgrupper. Ledningsgruppen bidrar med att ge struktur, organisation och samordning vid en händelse där krisstödet behövs. Räddningstjänstens stabsfunktion kan vid behov användas i dessa sammanhang.

I förberedelserna ingår olika typer av dokumentation och stöd för att underlätta stödgruppernas arbete (se bilaga 9). Även en liten folder till drabbade finns, den heter "*När olyckan händer*" (bilaga 10).

Insatsen efter Estonia-olyckan

Klockan sju på morgonen kom de första anhöriga in till akutmottagningen på Ryhov, länssjukhuset. Någon timme senare kontaktade jourhavande räddningschef Göran Melin sjukhuset

för att efterhöra behovet av krisstödsarbete. Beslut fattades att inkalla ledningsgruppen till den ledningscentral som sjukvården har på Ryhov. Preliminärt kom en information om att Pingstkyrkan i Jönköping var drabbad.

Tre telefonlinjer bemannades av personer ur stödgruppen och Radio Jönköping spred informationen om de aktuella telefonnumren. En läkare valdes att hålla i massmediakontaktarna. Nyheten om att Pingstkyrkan var drabbad medförde att ledningsgruppen befann sig "utanför informationsflödet". Efter önskemål från Pingstkyrkan flyttades verksamheten dit.

Växeln i kyrkan öppnades för samtal och både radion och SOS-centralen meddelades om de aktuella telefonnumren.. Växeln kompletterades med en stödperson. Förutom ledningsgruppen fanns företrädare för kyrkan, polisen, tre från PKL-gruppen och läkaren med ansvar för massmediakontaktarna på plats. Fler telefonlinjer ordnades och kompletterades även med NMT-telefoner. Ledningsgruppens medlemmar fördelade ansvaret för olika arbetsuppgifter mellan sig. En tid för en presskonferens beslutades och meddelades till pressen. Massmediatrycket var nu mycket hårt.

Uppgiften kom nu att det fanns tjugoen elever från Pingstkyrkans bibelskola ombord på Estonia. En av räddningstjänstens personal saknades också.

Ett kriscentrum etablerat

Ett kriscentrum var nu etablerat i Pingstkyrkans lokaler. Alla anhöriga hade nu kontaktats och klockan halv två hölls ett möte med de anhöriga som fanns närvarande. Fyra stycken från bibelskolan hade hört av sig via anhöriga att de var räddade.

Rikskriminalen begärde nu in uppgifter för identifiering och polispersonal som fanns på plats började insamlingen av uppgifter om de saknade.

Presskonferensen besöktes av ett tjugotal olika medier. Där kunde meddelas att fyra av tjugoen saknade från bibelskolan var vid liv samt att ytterligare två personer från Jönköping fanns med ombord på Estonia.

Vid ett möte med ledningsgruppen under eftermiddagen beslutades att hålla kyrkan och telefonerna öppna under natten. Sjukhuskyrkan och kyrkvårdar från Pingstkyrkan ansvarade för bemanningen. En telefonjour upprättades för ledningsgruppen. En ny presskonferens beslutades till klockan 17.00, vilket meddelades till TT. Polisen arbetade med listan över räddade. Landshövdingen kontaktade ledningsgruppen för att få information.

Mediasamtalen beräknades under eftermiddagen vara ett samtal per var tredje/fjärde minut. Dessa samtal hänvisades under natten till polisen.

Information hölls igen till de anhöriga, de fick meddelande om att det fanns sex överlevande från bibelskolan. Många anhöriga hade nu kommit till Jönköping. Alla anhöriga hade fått kontaktpersoner. Dagen avslutades med en minnesstund.

Det fortsatta arbetet

Vid torsdagens första ledningsmöte meddelades att några telefonsamtal hade inkommit under natten, men att det i övrigt hade varit lugnt. Två personer ur stödgruppen hade begett sig till en skola eftersom det fanns ett barn till en saknad där.

Information hölls på morgonen till personalen inom kyrkan och till stödgruppen om krisreaktioner och möte med de anhöriga.

Bibelskolans elever kom från hela landet, mest från södra Sverige. De anhöriga som inte hade kommit till Jönköping togs om hand av de lokala Pingstkyrkorna på de anhörigas hemorter samt av lokala krisgrupper. För de anhöriga som hade rest hem över natten hade stöd från kyrkan förmedlats från Jönköping.

Under dagen hölls möten med information till de anhöriga. Presskonferens med ett femtontal närvarande mediapersoner hölls. Totalt inkom tjugotvå samtal från media förutom presskonferensen. Lokalradion hade inslag om hur krisstödsarbete fungerar.

Ledningsgruppens arbete pågick fram till klockan 22.00. Kyrkan höll öppet på natten, telefonsamtalen från anhöriga mottogs på Ryhov och pressamtalen mottogs av polisen.

Verksamheten flyttas

Ledningsgruppen beslutade på fredagen att flytta sitt arbete till Ryhov. En kurator i PKL-gruppen tillsammans med socialförvaltningen tog samordningsansvaret för alla de försäkringsfrågor som hade börjat komma. De anhöriga fick hjälp med var de kunde få svar på olika praktiska, juridiska och ekonomiska frågor samt information om ersättningar till efterlevande.

Ledningsgruppens arbete avslutades under fredagen och länssjukhuset tog över. Sjukhuskyrkan var de anhörigas kontakt med sjukhuset. Anhörigtelefonen var öppen i flera månader efter olyckan.

Debriefing hölls på söndagen för kyrkans personal som hade medverkat i krisstödet samt för ledningsgruppen och stödgruppen hölls en debriefing något senare.

Erfarenheter

Ledningsgruppens arbete var viktig för att samordna krisstödsarbetet. Ett samordnat ledningsarbete var nödvändigt och det fungerade bra. Det gav en struktur, en organisation och en sam-

ordning av arbetet. Ledningsgruppen erbjöd sin hjälp och samordnade de olika myndighetsfunktionerna, kontakterna med sjukvården och PKL-gruppen samt samordnade det nätverk av krisstödsgrupper som fanns.

En öppenhet och snabb service till media är viktig. Erfarenheten visar att ledningen måste arbeta och vara "*i informationsflödet*". Pressen söker de drabbade, är ledningen inte i informationsflödet söker sig pressen andra vägar för att få information.

Personkännedomen är viktig. De övningar som har genomförts i Jönköping innebar att deltagarna i stödgrupperna kände varandra väl och hade tränat sina funktioner.

Polisens arbete att få en komplett och fullständig lista på överlevande och saknade innan pressen kunde meddelas gjorde situationen svår för ledningsgruppen och den pressansvarige. Erfarenheten visar att det är bättre att redovisa den information som finns.

Inriktningen på arbetet i krisstödsorganisationen i Jönköping är att ge en hjälp till självhjälp, inte att lösa alla problem. Tack vare all den övningsverksamhet och planering som genomförts i Jönköping fungerade krisstödet efter Estonia-olyckan på ett mycket bra sätt.

Räddningstjänstens roll

Jourhavande räddningschef finns med i planen för kommunens katastrofledning. I krisstödsarbetet efter Estonia-olyckan deltog både räddningschefen *Bengt Martinsson* och ställföreträdande räddningschefen *Göran Melin* i ledningsarbetet. Räddningstjänstens erfarenheter från stabsarbetet utnyttjades därmed.

Räddningstjänsten har samordningsansvaret för ledningsgruppen och under de två första dagarna då verksamheten bedrevs i Pingstkyrkans lokaler var det räddningstjänsten och PKL-gruppen som ledde arbetet i ledningsgruppen. Ledningsgruppen larmas eller sammankallas på initiativ av räddningstjänsten, vilket också var fallet vid Estonia-olyckan.

Lindesberg

Bakgrund

Efter en brand 1990 bildades en stödgrupp i Fellingsbro. För tre år sedan genomfördes en POSOM-utbildning i kommunen i Räddningsverkets regi och räddningschefen fick av kommunstyrelsen uppdraget att lämna förslag på hur en POSOM-grupp skulle vara organiserad. I Lindesberg är förutom räddningstjänsten, polisen, kyrkan, primärvården, skolan och socialförvaltningen engagerad. Kopplingen till kommunens ledningsgrupp finns via räddningschefen *Zamo Kristensson* som både leder POSOM-gruppen och finns med i kommunens ledningsgrupp.

Räddningstjänstens befäl i beredskap har delegation på att vid behov larma POSOM-gruppen eller stödgrupperna. Förutom POSOM-gruppen finns stödgrupper på de större orterna i kommunen. Den mest utvecklade gruppen finns i Fellingsbro. Den startades tidigt av skolsköterskan *Maj-Lis Dahlgren* och den tidigare kårchefen *Sune Hellberg* och där den nuvarande kårchefen *Hans Jakobsson* ingår. Totalt finns det femton personer i stödgruppen i Fellingsbro. De har under åren bedrivit en utbildnings- och informationsverksamhet. Stödgrupperna på de andra orterna är under utveckling.

Stödgrupperna rekryteras på frivillig basis. Räddningstjänsten administrerar stödgrupperna och de larmas av räddningstjänsten eller POSOM-gruppen.

Enligt ett beslut i kommunstyrelsen ingår nu POSOM-gruppen i räddningstjänstens organisation (se bilaga 11).

Insatsen efter Estonia-olyckan

Larmning

Redan vid sex-tiden på morgonen larmades räddningschefen i Lindesberg av SOS-centralen. Beskedet han fick var att Estonia hade förlist och att med ombord fanns en grupp kommunanställda från olika orter i Lindesbergs kommun. Räddningschefen sammankallade omedelbart POSOM-gruppen, som samlades på brandstationen. Klockan halv åtta var gruppen samlad. En obekräftad deltagarlista från Estonia-resan erhöles från kommunen. En av poliserna hade också tidigt tillgång till en deltagarlista. Med på Estonia var 33 personer från Lindesberg. Den katastrofansvarige på lasarettet i Lindesberg underrättades. En informationscentral upprättades och speciella telefonnummer lämnades till massmedia.

Stödgrupper i Lindesberg, Ramsberg, Frövi, Fellingsbro och Guldsmedshyttan organiserades på församlingshemmen på respektive ort. Kyrkan ansvarade för stödgrupperna utom i Fellingsbro där den redan etablerade stödgruppen fanns.

Socialförvaltningen kontaktades och de upprättade en lista över familjebildningar och anhöriga till de saknade personerna. Två personer från POSOM-gruppen placerades på den resebyrå som hade arrangerat resan, för att få kontakt med anhöriga som vände sig dit samt ge stöd till resebyråpersonalen som hade en arbetskamrat med på resan. De fick flera samtal från anhöriga.

Många barn berörda

Många barn var berörda eftersom gruppen som rest till Tallinn bestod till stor del av kommunens kökspersonal. De flesta av dem var kvinnor. Daghem och fritidshem informerades. Berörda skolor kontaktades och fick information om vad som hänt.

I samarbete med POSOM-gruppen organiserades besök hos alla anhöriga. Kontakt togs även med socialförvaltningen eller kyrkan i Örebro, Kopparberg och Glanshammar eftersom det fanns deltagare på resan därifrån.

En första presskonferens hölls på brandstationen klockan 13.00. Massmediatrycket var hårt och det fanns även mycket utländsk press på plats. Förutom presskonferensen hölls också ett antal särskilda intervjuer, vilka sköttes av POSOM-gruppen. Det fanns ingen förberedelse för ett sådant stort massmedialt intresse.

Kontinuerlig kontakt hölls med polisen under dagen för att få information om läget på olycksplatsen. Kommunens växel höll öppet till klockan 21.00. Informationscentralen på brandstationen höll öppet hela natten och informerade om telefonnummer till stödgrupperna.

Stödgruppen i Fellingsbro

Stödgruppen i Fellingsbro larmades tidigt av POSOM-gruppen eftersom flera personer från Fellingsbro var med på resan. Kårchefen i Fellingsbro tillsammans med andra i stödgruppen begav sig till församlingshemmet *Olofsborg*.

Några av medlemmarna åkte hem till dem som hade anhöriga med på resan och bjöd in dem till Olofsborg. Klockan tolv hade de flesta drabbade Fellingsbrobor kommit till Olofsborg. Under dagen samlades ungefär 110 personer och sorgen var stor, men alla fick hjälp och de stöttade varandra.

Många frivilliga kom. Alla behövdes för att lyssna, stödja och sköta praktiska göromål som att laga mat och brygga kaffe. Maten togs på kredit, ingen visste vem som skulle betala, men det gick bra ändå.

Det var dåligt med kontorsutrymmen, bara församlingsassistentens lilla kontor fanns att tillgå. Telefonerna ringde i ett. Det var samtal från massmedia, myndigheter, anhöriga och POSOM-gruppen.

Massmedia var ett bekymmer eftersom de trängde sig på och ville intervjua anhöriga till de saknade. Pressen fick inte komma in på Olofsborg och de anhöriga gavs rådet att inte uttala sig. Vid något tillfälle behövdes hjälp av polisen för att hålla pressen utanför. Däremot hjälpte lokalpressen till att få ut information. En skylt "*Sorgehus*" sattes upp, för att markera att det var en fristad för de drabbade.

Kyrkoherden besökte arbetskamrater till de saknade på kommunens arbetsplatser. Personalen från daghem och förskolor kom till Olofsborg för att träffa drabbade barn och deras anhöriga. Stödpersoner gick till skolan för att tala med elever och personal. En stödperson sattes in i berörda klasser.

På kvällen höll kyrkoherden en minnesstund. Tre stödpersoner stannade kvar på natten. Ingen av de drabbade gick hem själv utan sällskap av någon bekant, vän eller arbetskamrat.

Ett schema gjordes upp som följdes under de närmaste två veckorna med arbetspass i tre-skift. Förskolepersonal tog hand om barnen och barnvakter ordnades till dem som behövde.

Det fortsatta arbetet

POSOM-gruppen samlades varje dag under den närmaste veckan. Kyrkan planerade och höll minnesgudstjänster. Stödgrupperna besöktes. De behov och önskemål som fanns ute hos stödgrupperna försökte POSOM-gruppen uppfylla. Arbetet pågick hela dagarna. Efter den första veckan träffades POSOM-gruppen en gång i veckan under oktober och november. De genomförde egen debriefing samt besökte de olika stödgrupperna.

Stödgruppen i Fellingsbro utsåg i ett tidigt skede två stödpersoner till varje drabbad familj. Antingen utsågs lämpliga personer eller så fanns det önskemål från de drabbade, men helst inte med någon nära relation till familjen de skulle stödja. Stödpersonerna fick vid tre tillfällen information och introduktion. De informerades om kris- och chockreaktioner, om depressioner samt hade kyrkoherden samtal med dem om existensiella frågor. Stödpersonerna och "deras" familjer träffades olika mycket, en del träffas fortfarande, åtta månader efter olyckan.

En information hölls till de drabbade i Fellingsbro den andra dagen, ungefär 120 personer var närvarande. Det blev upptakten till att man i skrivande stund fortfarande träffas på fredagarna. Ibland kommer bara några stycken och ibland kommer flera till träffarna på fredagarna.

En träff ordnades för pappor som har blivit ensamma, de hade samtal med en kurator och en skolpsykolog. Debriefingar genomfördes för medlemmar i stödgruppen och för frivilliga.

En gemensam julfest hölls i Fellingsbro och på julafton var det öppet på Olofsborg för att de som ville skulle kunna fira jul tillsammans.

Erfarenheter

Brandstationen var en bra plats för POSOM-gruppen att arbeta på. Kommunikationsvägar, telefoner, fax och jourlistor fanns tillgängliga.

En bättre förberedelse behövs för att möta pressen. Pressmeddelanden bör sändas oftare, ingen information är också en information. Ett särskilt faxmeddelande har tagits fram. Det ska kompletteras med aktuella telefonnummer. Tillgång till fler faxar och telefoner behövs.

De medverkande i stödgrupperna behöver inte vara några "proffs" utan "vanliga" människor. Sorg är ingen sjukdom. De lokala grupperna fungerade bra. *"Där det finns en kyrka och en brandstation, där finns människor som kan behöva stöd och hjälp och där finns också hjälpare"*, är budskapet i Lindesberg.

Erfarenheterna från Fellingsbro är att räddningstjänstens personal är lämpliga som stödpersoner. Räddningstjänsten har alltid en beredskap. Dels kan räddningsledaren kalla in POSOM-gruppen och dels kan han larma någon i stödgruppen.

Räddningstjänstens roll

Flera av räddningstjänstens personal var engagerade i krisstödsarbetet. Räddningschefen är ansvarig för kommunens POSOM-grupp, där han är sammankallande. Den ingår som en del av räddningstjänstens verksamhet.

Räddningschefen deltog själv aktivt i ledningen av krisstödsarbetet efter Estonia-olyckan.

I Fellingsbro var flera av räddningstjänstens personal engagerade i stödgruppen. Flera av dem har varit och är stödpersoner åt drabbade familjer på orten. De deltog aktivt i stödgruppens arbete under de första svåra veckorna då det var öppet dygnet runt på Olofsborg. Räddningstjänsten var själv drabbad genom att flera brandmän förlorade nära anhöriga i olyckan.

Diskussion

Räddningstjänstens deltagande i krisstödsarbetet efter Estonia-olyckan har varit inom två områden, de har deltagit i ledningen av krisstödsinsatser samt de har deltagit i det direkta krisstödsarbetet.

Ledning

I samtliga fyra kommuner som har studerats har räddningstjänsten varit delaktig i ledningen av krisstödsarbetet. I Borlänge är räddningstjänsten tillsammans med polisen ledande i en kommunal krisgrupp i samverkan. I Jönköping och Uppsala finns det psykosociala omhändertagandet med i de kommunala beredskapsplanerna. I Lindesberg leds POSOM-gruppen av räddningschefen och föreslås bli en del av räddningstjänstens verksamhet.

Räddningstjänsten har erfarenhet att leda insatser vid olyckor och katastrofer. Den lednings- och stabsorganisation samt erfarenhet som finns inom räddningstjänsten är en kommunal resurs även vid händelser och störningar i samhället som inte är räddningstjänst. Kunskapen om samhällets samlade resurser är också stor inom räddningstjänsten, vilket kommer till nytta vid behovet av kommunala insatser som denna.

Erfarenheterna från de fyra kommunerna i samband med Estonia-olyckan visar att det är bra att ha krisstödet kopplat till den kommunala ledningsgruppen, där det också finns en koppling till räddningstjänsten. Det talar för att krisstödet eller det psykosociala omhändertagandet hör hemma i den kommunala beredskapsplanen.

Stödpersoner

I två av kommunerna, Lindesberg och Borlänge, har räddningstjänsten deltagit aktivt i det direkta krisstödsarbetet. De har både arbetat med service och ledning av de kriscentra som upprättats och i de stödgrupper som runnits i respektive kommun. I båda fallen har de medverkat under en lång tid efter olyckan som stödpersoner åt anhöriga till omkomna vid Estonia-olyckan.

Anledningen till att räddningstjänstens personal i Uppsala och Jönköping inte deltagit aktivt i det direkta krisstödsarbetet på samma sätt som kollegorna i Lindesberg och Borlänge, kan bero på skillnaden i storlek på kommunerna. Både Jönköping och Uppsala har över hundra tusen invånare, medan Lindesberg har en befolkning kring tjugofem tusen invånare och Borlänge drygt fyrtiofem tusen. Det som också kan tala för att det ligger närmare till hands att delta i det direkta stödet i de mindre kommunerna är att i Lindesberg, som är den minsta kommunen, hade det största antalet personal engagerat i det direkta krisstödet. Framförallt gällde det Fellingsbro.

Erfarenheterna från Lindesberg och Borlänge visar att räddningstjänstens personal är lämplig att delta som stödpersoner till drabbade. De skulle säkerligen även i de större kommunerna kunna delta som stödpersoner. Här finns en outnyttjad resurs.

Nätverk och samordning

Erfarenheterna visar att det idag finns många olika stöd- och krisgrupper. De finns hos olika företag, myndigheter och organisationer i samhället. Vid olyckor som denna kommer ett flertal stöd- och krisgrupper att bli inblandade. Här har den kommunala krisstödsorganisationen en viktig roll att samordna de olika grupperna.

Det synsättet är väl utvecklat i Jönköping. Där försöker man bilda ett nätverk av olika stöd- och krisgrupper, alla grupper bjuds in flera gånger om året till gemensamma studiedagar.

Samverkan och samordning mellan PKL och kommunens krisstödsorganisation är viktig. I de studerade kommunerna kan inte redovisas några motsättningar eller svårigheter, men det finns ändå en risk att arbetet bedrivs parallellt. De båda organisationerna har stor fördel av att samverka med varandra. Om PKL-gruppen är representerad på ledningsnivå i den kommunala krisstödsgruppen eller POSOM-gruppen underlättar det samarbetet.

Utbildning och övning

Räddningsverkets "POSOM"- och "Katastrofbeteende"-utbildningar har haft en mycket stor betydelse för utvecklingen av krisstödsarbetet och krisstödsorganisationerna i kommunerna. I alla de fyra studerade kommunerna har någon eller några av de medverkande personerna i kommunens krisstödsorganisation genomgått någon av de två utbildningarna. Utbildningarna har haft en avgörande betydelse för utvecklingen. Särskilt har POSOM-utbildning haft stor betydelse för att samordna samhällets resurser i kommunerna.

I de fyra studerade kommunerna har övningar i krisstödsarbetet genomförts. Tack vare övningarna har det runnits en mental förberedelse, alla har kunnat öva sina roller samt har många praktiska och administrativa frågor kunnat lösas.

BILAGOR

Lokala KRIS gruppen i Borlänge

Medlemmar

I krisgruppen ingår representer för

- Ambulans
- Kyrka
- Polis
- Räddningstjänst
- Socialförvaltning

Gruppen samarbetar med

- Borlängehälsan
- Psykmottagningen
- Skolan

Målsättning

1. Stöd och hjälp till drabbade, anhöriga, räddningspersonal och andra inblandade vid både större och mindre olyckor
2. Förmedla kontakt med sjukvården vid behov
3. Verka för utbildning och information om olyckor och kriser

Krisgruppens uppgift är att mobilisera och förmedla hjälp när en olycka har inträffat.

Gruppen vill ta till vara de resurser som finns hos oss alla i form av medmänsklighet, förståelse och ansvar för andra. Professionell hjälp förmedlas vid behov.

Gruppen bildades i december 1988. Medlemmarna har fått en gedigen utbildning. Gruppen har exempelvis besökt Lysekil och studerat arbetet efter branden på färjan Scandinavian Star då 162 människor omkom.

Gruppens kontaktperson är **Birgitta Berggren** vid polisen i Borlänge, telefon 0243-67 000.

PERSON SOM BEHÖVER KONTAKT MED:

- KRISTEAM
- SJUKVÅRDEN
- KRISGRUPP PÅ HEMORTEN

.....
namn

.....
adress

.....
tfnnr

ÅTGÄRD:

.....
.....
.....

.....
namnteckning

Notera meddelande nedan, avskilj och lämna till berörd person.

.....
.....
.....
.....
.....

REGISTRERAD PERSON PÅ UPPSAMLINGSPLATS

Namn:.....

Födelseid:.....

Adress:.....

Person som skall underrättas:

Namn, adress, telefonnr:

alt. 1

.....
.....
.....

alt. 2

.....
.....
.....

Underrättelse utförd:

.....

Blanketten lämnas till informationsansvarig efter registrering.

E PERSON

Ifylld av _____	BILAGA 3
Datum _____	
Klockslag _____	

EFTERFRÅGAD PERSON

Inkommit till registrering via
☐ TELEFON
☐ TELEFAX
☐ BUD
Löpnnummer i databas _____

Personnr/Födelseid _____	Kön _____	Nationalitet _____
Efternamn _____		Förnamn _____
Bostadsadress _____		
Telefon bostad _____		Telefon arbete _____

Vem frågar

Efternamn _____	Förnamn _____
Bostadsadress _____	
Telefon _____	
Anknytning till den efterfrågade (ex. vis maka, barn, arbetskollega)	
Anteckningar, uppgift om närmaste anhöriga (namn, adress, telefon)	

Signalement

Ca ålder _____	Längd, cm _____	Kroppssbyggnad
		☐ SMÅRT ☐ MEDIÅR ☐ KRAFTIG
Hår, färg och form _____		Skägg, färg och form _____
Ögon, färg _____ Glasögon, Son, färg, form, kontaktlinser _____		
Klädse _____		
Synliga kännetecken, Deformationer, ärr, tatueringar m.m. _____		
Smycken etc _____		

Övriga uppgifter _____

Strålmans 12.93 26175

93-12 Version 1

Kommunstyrelsens kontor
Per Davidsson

MINNESANTECKNINGAR

förda vid Uppsala kommuns information den 5 oktober 1994 till anhöriga till saknade från färjekatastrofen i Östersjön.

Landshövding Jan-Erik Wikström hälsar alla välkomna och presenterar panelen bestående av kommunalråden Gunnar Hedberg och Lars-Olof Lindell, domprost Martin Lind samt länspolismästare Lars Nylén.

Martin Lind hälsar alla välkomna till en minneshögtid i Domkyrkan söndagen den 9 oktober kl 18.00 som arrangeras av domkyrkoförsamlingen och Uppsala kommun. Det blir tal av Ärkebiskop Gunnar Weman, landshövding Jan-Erik Wikström och kommunfullmäktiges ordförande Terry Carlbom. Namnen på saknade kommer att läsas upp och för varje namn tänds ett ljus. Högtiden kommer också att innehålla många musikinslag.

Lars Nylén säger inledningsvis att det kommer att ta tid innan besked kan ges till anhöriga men ett intensivt arbete pågår för att det skall gå så snabbt som möjligt. När det gäller registreringsfrågor sker samarbete med skattemyndigheten och försäkringskassan.

Därefter visar Lars Nylén en OH-bild (*bilagd här*) med siffror över katastrofen. Av de 20 denna dag identifierade var flertalet balter. När polisen arbetar med identifiering arbetar man dels efter fynd på skadeplatsen, dels efter anmälningar från anhöriga. Hittills har 5.563 personer anmälts saknade i Sverige.

Anhöriga till samtliga saknade i Uppsala län har kontaktats av polisen. När det gäller frågor rörande identifiering skall kontakt ske med polisen.

Länsskattechef Claes Ljung anför att skattemyndigheten helt kommer att förlita sig på polisens uppgifter. När det är klarlagt att en person varit med på Estonia och är saknad så kommer den att förklaras som avliden. Myndigheterna arbetar på att finna smidiga samarbetsvägar.

Kontraktspastor Börje Jansson informerar om begravningsfrågor. Varje församling fattar egna beslut. Anhöriga bör kontakta sin kyrkoherde om intresse finns att ordna minnesstund. Det går att samordna med andra inom t ex samma församling. I domkyrkoförsamlingen och Danmark-Funbo församling finnas förslag att gravplats skall kunna ordnas under förutsättning att anhöriga helt tar ansvar för denna och att avsikten är att efterlevande sedan kommer att nyttja gravplatsen. Minnesakter av profan karaktär kan ordnas vid kyrkogårdarna.

Lagman Gunnar Gråberg vid tingsrätten säger att dödförklaring kan ta upp till två år. Tingsrätten kan förordna god man som ansvarar för den sakens medel innan dödsbo upprättas. Gode mannen kan då göra de rättshandlingar som den saknade hade kunnat göra. Allt sker i samförstånd med de anhöriga.

Christina Fröberg från försäkringskassan berättar att förmåner från försäkringskassan fortsätter att betalas till saknade intill dess de är registrerade som avlidna. Det kan stoppas om

anhöriga begär det. Därefter beskriver Christina Fröberg de olika typer av förmåner som kan bli aktuella för anhöriga. Försäkringskassan har avdelat tre personer på kontoret St Per för att ta hand om alla frågor som anhöriga vid katastrofen har så att ingen behöver gå till flera handläggare. Finns redan bra kontakt med lokalkontor kan den dock utnyttjas.

Anders Gustafsson från Nordbanken berättade att bankerna jämställer saknade med bortavarande vilket ger make/maka rätt att kvittera ut lön, pension och göra uttag på konton under förutsättning att man har varit sammanboende och uttagen behövs för försörjningen. Banker kan också hjälpa till att betala fakturor med medel från bortavarandes konto. Anders Gustafsson säger vidare att kontakt med bank eller advokat kan vara bra för att förbereda bouppteckning.

Dan Andersson från Skandia/Förenade liv berättar att försäkringsbolagen har gjort en checklista för att underlätta för anhöriga att reda ut försäkringsfrågorna.

När det gäller rederiets ansvar säger Dan Andersson att rederiet är försäkrat i Skuld med en försäkring som kan jämföras med en trafikskadeförsäkring. Anhöriga har möjlighet att rikta krav mot försäkringsbolaget.

Jan-Erik Wikström tillägger att i ett sådant sammanhang kan det vara lämpligt att flera anhöriga agerar samfällt.

Kerstin Bergh-Johannesson från krisgruppen säger att den är flyttad till Kungsgårdets sjukhus och kommer att fungera under hela nästa vecka. Den är öppen dagtid men träff under kvällstid kan arrangeras om telefonkontakt sker dessförinnan. Krisgruppen kommer i kväll att dela ut ett papper som beskriver vanliga reaktioner bland anhöriga. Detta för att var och en skall se att reaktioner av denna typ är normala. Ett arbete har startat för att bilda anhörigrupper. Alla är välkomna.

Därefter frågar landshövdingen om det finns frågor.

Fråga ställs om vad man kan kräva rederiets försäkringsbolag på. Dan Andersson svarar att det kan t ex vara fråga om begravningshjälp men att saken prövas från fall till fall. Landshövdingen föreslår att kommunens jurister hjälper till när det gäller att formulera krav.

Fråga ställs om nämndemannaföreningens uppdrag. Gunnar Gråberg svarar att de var ute på ett privat initiativ och inte på ett uppdrag.

Därefter åtskiljs mötet för förtäring varefter närvarande experter står till förfogande för enskilda frågor i olika grupprum.

Landstingets kriscentrum Kungsgärdets sjukhus

Det kriscentrum som byggdes upp vid Gottsundakyrkan med anledning av katastrofen med M/S Estonia har flyttat.

Hjälperksamheten fortsätter nu i nya lokaler vid Kungsgärdets sjukhus, Hus H, S:t Johannesgatan 28, Uppsala.

Du som behöver stöd och hjälp i samband med fartygskatastrofen är välkommen att ta kontakt, antingen för telefonrådgivning eller genom personligt besök.

Öppettider

Kl 09.00–18.00, månd–lörd, t o m den 14 oktober *

Telefon

018–27 19 00, 27 19 01, 27 19 02

Övriga tider hänvisas till Psykiatriska jourmottagningen,
Akademiska sjukhuset, Ulleråkersområdet,
Telefon 018–66 25 00

* Landstingets kriscentrum vid Kungsgärdets sjukhus är i första hand öppet till och med den 14 oktober. Eventuellt kommer verksamheten att förlängas.

Landstinget
i Uppsala län

Till anhöriga till de saknade efter Estoniakatastrofen

Du har nyligen upplevt den svåra och kanske ofattbara förlusten av en nära anhörig i samband med att M/S Estonia gick under på väg från Tallinn till Stockholm.

Det har vid tidigare katastrofer visat sig att anhöriga många gånger kan uppleva sina egna reaktioner som udda eller onormala, trots att det de känner ofta är vanliga och naturliga följder av det de varit med om.

Om man vet vilka reaktioner som är vanliga kan det vara lättare att acceptera de egna känslorna. Det kan bli lättare att förstå att de är rimliga med tanke på den stora påfrestning man är utsatt för.

Den första reaktionen är ofta en överklighetskänsla. Det känns som om allt vore en dröm, som om det vore en film. Man kan inte tro att det är sant.

Den här överklighetskänslan är en omedelbar skyddsmekanism. Den medför att de starka känslorna fördröjs och inte kommer förrän senare. Ibland kan chocken vara så stark att det går dagar och till och med veckor innan man verkligen inser vad som hänt. Ibland varar chockreaktionen bara under en kort tid, innan de starka känslorna infinner sig.

Efter olyckan är saknad, längtan, sorg och tomhet givetvis normala sorgreaktioner. Man kan också känna vrede eller likgiltighet. De här reaktionerna kan ibland vara som starkast då omgivningen redan hunnit få en viss distans till det som hänt och katastrofen inte längre är i centrum för massmediernas intresse.

Många plågas av påträngande minnesbilder och det är vanligt att man återupplever händelser som har med olyckan att göra. Man återupplever kanske situationen när man fick meddelandet om vad som hänt, eller andra saker eller situationer som är förknippade med olyckan. Minnen och tankebilder kan kännas så verkliga att man kan uppleva det som att det "sker på nytt".

Ångest är en annan vanlig reaktion, som kan bli särskilt plågsam vid intensiva återupplevelser av det inträffade.

Ångest kan medföra oro, rastlöshet och andra psykiska besvär men den kan också ta sig kroppsliga uttryck. Sådana besvär kan till exempel vara skakningar, svettning, huvudvärk, hjärtklappning, tryck över bröstet, illamående, magbesvär, kraftlöshet, yrsel eller andra spänningar. Man kan bli skrämmd av ljud eller plötsliga rörelser.

Sömnpromblem förekommer ofta. Det kan vara svårt att somna, man vaknar lätt eller plågas av mardrömmar. Mardrömmarna är ofta förknippade med olyckan och handlar många gånger om att man återupplever det som hänt. Det kan leda till att man vaknar med svår ångest. Om nattsömnen störs under längre tid kan man behöva något läkemedel som gör det lättare att sova.

Man blir lätt otålig och irriterad. Många tänker igenom händelsen gång på gång och försöker få grepp om det inträffade. Det är vanligt att man grubblar över orsaker, mening, syfte och ibland straff. Många funderar över den sista gången de såg den saknade och kan förebrå sig saker de gjort eller sagt till honom eller henne.

Förtvivlan och grubblerier är vanliga reaktioner. En del känner behov av att isolera sig och vara ensamma. Man drar sig undan kontakten med andra och försöker glömma.

För att orka vidare

Tala med andra människor. Även om det känns svårt, är det bra att dela sina tankar, känslor och upplevelser med andra. Det blir lättare arbeta sig igenom det som hänt om man inte isolerar sig från andra människor. Ibland behöver man prata om delar av händelseförloppet gång på gång. Det gör det lättare att komma igenom den svåra situationen.

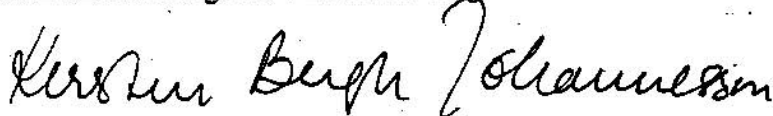
Efter en olycka blir en del människor rädda för olycksplatsen eller för andra speciella situationer eller platser, till exempel ett fartyg. I sådana fall kan det hjälpa att man så snart som möjligt återvänder till de platser eller situationer man är rädd för – gärna i sällskap med människor man känner sig trygg tillsammans med.

För de flesta är det en fördel om de så snart som möjligt efter olyckan återgår till sitt arbete. Det är ofta bra att vara tillsammans med andra. Kom dock ihåg att ställa mindre krav på dig själv och din arbetsförmåga under den första tiden. Fysisk aktivitet kan göra det lättare för dig att komma i balans.

Om dina reaktioner blir allt för plågsamma, eller om du får andra besvär till följd av fartygskatastrofen, kan du vända dig till den stödperson du haft kontakt med efter olyckan. Om du behöver komma i kontakt med annan vårdpersonal kan din stödperson hänvisa dig till rätt person. Tveka inte att kontakta läkare, företagshälsovård, annan vårdpersonal eller andra personer som du tror kan hjälpa dig.

Du är också välkommen att vända dig till Landstingets kriscentrum vid Kungsgårdets sjukhus, telefon 018-27 19 00, 27 19 01, 27 19 02. Vi kan hjälpa dig att ge dig kontakt med dem du behöver.

Med varmt deltagande i din svåra sorg

Kerstin Bergh Johannesson

Leg psykolog och ansvarig för landstingets kriscentrum

RÄDDNINGSTJÄNSTEN

1991-01-14

Reviderad 1995-04-18

FREDSTIDA KOMMUNAL KATASTROFLEDNING I JÖNKÖPING

-Detaljplan för psykiska och sociala stödinsatser

Tillämpningsområde

Vid olyckor inom Jönköpings kommun där psykiska och sociala stödinsatser kan påfordras skall detta ske i enlighet med Länssjukhuset Ryhovs katastrofplan. Initiativet tas normalt från Akutenheten där en viss grundberedskap alltid finns.

Denna detaljplan äger tillämpning på olyckor som inträffar utanför Jönköpings kommun men där ett större antal invånare från Jönköpings kommun är drabbade.

Målsättning

Planen syftar till att snabbt kunna sätta in psykiska och sociala stödinsatser och överbygga de speciella svårigheter och problem som en olycka kan innebära för drabbade och anhöriga om en olycka inträffar utanför den egna kommunen, landstinget eller landet. När de drabbade personerna har kommit tillbaka till kommunen skall arbetet enligt denna plan succesivt överföras till Länssjukhuset Ryhov som då övertar ansvaret för de fortsatta insatserna.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN

INNEHÅLL

1. Berörda organ
2. Ledningsorganisation
  - 2.1 Ledningsgrupp
  - 2.2 Ledningsplats, lokaler
  - 2.3 Larmning
3. Samband
4. Resurser
  - 4.1 Transporter
  - 4.2 Tolkservice
  - 4.3 Övriga resurser
5. Arbetsätt
6. Arbetsuppgifter
7. Kompetens
8. Kostnadsredovisning

RÄDDNINGSTJÄNSTEN

1. BERÖRDA ORGAN

Jönköpings kommun

Kommunstyrelsen/Programkommitté 1
Räddningstjänsten
Socialförvaltningen
Informationskontoret
Jönköpings kommuns företagshälsovård

Regionala organ

Landstinget
Polisen
SOS-alarm
Kyrkan

Övriga

Massmedia
Resebyråer
Tolkservice
SOS International Köpenhamn

RÄDDNINGSTJÄNSTEN

2. LEDNINGSORGANISATION

2.1 Ledningsgrupp

Under programkommitté 1 samordnas insatserna av Jourhavande räddningschef vid Räddningstjänsten.

I ledningsgruppen ingår:

- Jourhavande räddningschef
- Representant från PKL-gruppen psykiatri Länssjukhuset Ryhov
- Berörd distriktsläkare, kontorstid, alt bitr chefläkare primärvården
- Övrig tid bakjour jourcentralen
- Polisman i befälställning
- Socialförvaltningen, kontorstid
- Övrig tid socialjouren
- Sjukhuskyrkan Länssjukhuset Ryhov

Ledningsgruppen äger rätt att förstärka sig med de resurser som i förekommande fall bedöms erforderliga.

2.2 Ledningsplats, lokaler

Ledningsgruppens uppehållsplats är om inget annat bestäms Räddningstjänstens ledningsrum på brandstationen ,Glansgatan 7 ,Jönköping.

2.3 Larmning

Den person eller organisation som får kännedom om en olycka där insatser enligt denna plan kan påfordras skall kontakta jourhavande räddningschef genom SOS-alarm.

3 SAMBAND

SOS alarm har aktuella telefonnummer till samtliga myndigheter eller motsvarande.

Ledningsgruppen upprättar efter behov samband med

- Det landsting där olyckan inträffat
- SOS International och Utrikesdepartementet vid olyckor utanför Sveriges gränser
- Det land där olyckan har inträffat vid olyckor utanför Sveriges gräns
- Massmedia
- Anhöriga genom personlig kontakt eller lokalradion

RÄDDNINGSTJÄNSTEN

3.1 Information

Polisen svarar för information till anhöriga massmedia mfl.
 Ledningsgruppen samordnar informationsansvaret i de fall det är lämpligt.
 Räddningstjänstens informationsplan kan användas om behov finns.

Informationen bör omfatta

- Telefonservice för mottagning av information från och till allmänhet.
- Hänvisning av anhöriga
- Information till massmedia.

4. RESURSER

Ledningsgruppen får disponera de resurser som respektive berört organ förfogar över, utan att andra viktiga funktioner åsidosätts.

4.1 Transporter

Vid eventuellt behov av transporter för ledningsgruppen eller anhöriga äger ledningsgruppen rätt att rekvirera dessa.
 SOS International svarar för transporter av oskadade, skadade och omkomna inom ramen för de resandes försäkring, samt kan biträda med övriga transporter och kontakter mot ersättning.
 Resursförteckning över erforderliga resurser finns ajourhållna vid räddningstjänsten.

4.2 Tolkservice

Vid olyckor utanför Sveriges gränser kan tolkservice erfordras.
 Förteckning över tolkar finns hos polisen, samt hos invandrarbyråns tolkförmedling.

4.3 Socialförvaltningen

Förvaltning och socialjour kan lämna biträde med logimöjligheter, ekonomiskt bistånd, personal och transporter i mindre omfattning.

4.4 Övriga resurser

Ledningsgruppen äger rätt att anskaffa de resurser som bedöms erforderliga för att genomföra arbetet på ett effektivt sätt.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN

5. ARBETSSÄTT

Vid kännedom om större olyckor utanför Jönköpings kommuns gräns skall Jourhavande räddningschef underrättas genom SOS-alarm enl 2.3. Jourhavande räddningschef beslutar i samråd med övriga berörda organ om ledningsgruppen skall samlas. Larmning av ledningsgruppen ombesörjs av SOS-alarm.

Ledningsgruppen beslutar om en insats kan behövas och hur ledningsgruppen bäst kan hjälpa till i den aktuella situationen.

Gruppen leder arbetet i stort och ser till att samhällets resurser utnyttjas optimalt för att minska lidande och förebygga framtida kriser till följd av upplevelser för drabbade och anhöriga som kan uppstå i samband med olyckor.

6. ARBETSUPPGIFTER

Så snart ledningsgruppen bedömer skäl föreligga att ingripa är de primära uppgifterna främst

- Minska eller förhindra att personliga kriser i samband med olyckor medför bestående skador genom tidigt insatta psykiska och sociala åtgärder då olyckor inträffar utanför det egna landstingets ansvarsområde.
- Underlätta för anhöriga att få information om olyckan och skador.
- Kontakt med sjukvårds och polismyndigheter i det landsting eller land där olyckan har inträffat för informationsåterföring till det egna landstinget, polisen, anhöriga och massmedia.
- Skicka vid behov ut kontaktmän till berört landsting eller land.
- Upprätta kontaktvägar för anhöriga så att de kan få kontakt med de skadade eller inblandade, samordna med SOS International i Köpenhamn.
- Ordna vid behov med transport för de anhöriga så att de kan besöka de drabbade.
- Förbered de skadades hemkomst och tillse att Länssjukhuset Ryhov tar över ansvaret för de psykiska och sociala stödinsatserna och uppföljningen av de drabbade och anhöriga.

RÄDDNINGSTJÄNSTEN

7. KOMPETENS

Ledningsgruppen är bemyndigad att fatta beslut å kommunens vägnar oavsett gängse beslutsregler om läget så kräver.

8. KOSTNADSREDOVISNING

Samtliga kostnader för ledningsgruppens verksamhet redovisas på ett konto. Detta ger möjlighet att direkt se vad ledningsruppens verksamhet kostat och underlätta arbetet med att fördela kostnadsansvaret i efterhand. Om viss del av kostnaderna kan anses normala kan respektive berört organ debiteras i efterhand.

Erforderlig specifikation av kostnadernas art sker på underkonton som kan byggas ut efterhand även under pågående verksamhet.

Program 898 avser "Övriga samhällsskyddande insatser".
Ansvar 30299
Konto Se Plan för framtida kommunal katastrofledning.

ÖVNINGSBESTÄMMELSER ÖVNING PB 1995-04-25

Bakgrund

För att säkerställa allmänhetens behov av krisstöd vid större olyckor eller katastrofer som berör Jönköpings kommun har två olika planer utvecklats. Den ena gäller katastrofer som sker i närområdet och är en delplan inom länsjukhusets katastrofberedskap. Den andra gäller vid större olyckor som sker på avstånd från Jönköpings kommun med kommuninnevånare inbegripna och är en delplan i Jönköpings kommuns kommunala katastrofplan. Båda planerna har utvecklats vid övningar och faktiskt stödarbete under de senaste fem åren och bygger idag på samverkan mellan polis, räddningstjänst, socialtjänst och sjukvården. I varje enskild olycka tillkommer samarbete med en eller flera lokala grupper. Övningen den 25 april 1995 kommer att gälla den planering som finns för olyckor utomlands.

Två lokala stödgrupper från Per Brahegymnasiet och Swebus kommer att delta.

Scenario

En buss med 20 talet elever från Per Brahegymnasiet blir inblandade i en seriekrock på autobahn i Tyskland tidigt på morgonen den 25 april.

Mål

- Vi vill med övningen testa den planläggning som finns hos deltagande myndigheter och organisationen vid en olycka utomlands och upptäcka eventuella brister i planläggningen. Vidare hoppas vi på ännu bättre personkännedom i vårt nätverk av de som skall samarbeta vid större olyckor.
- Pröva etablerandet av gemensam ledningsgrupp.
- Pröva möjligheten att sända personal till annat land vid olyckor utomlands.
- Särskilt pröva bemötande av massmedia.

Spelledning

Övningen planeras av Agneta Fransson och Kerstin Gustavsson Per Brahegymnasiet, Olov Nilsson och Sture Ulfberg Länssjukhuset Ryhov, Johnhenric Stegemyr Polisen och Göran Melin Räddningstjänsten.

Under övningen kommer Göran Melin att vara övningsledare. Övriga i spelledningen kommer att utgöra motcentral.

Massmediatrycket under övningen kommer att spelas av Per Brahegymnasiets medialinje.

Speluppläggnig

Övningen kommer att startas på morgonen den 25 april ca kl 08.30 med ett inspel till några av de övade. Dessa har sedan att kontakta de som de anser behöva hjälp av och det är sedan upp till de övade att organisera fortsättningen.

Vid lunchtid görs ett uppehåll i övningen för eventuell transport av ev stödpersoner mfl till Tyskland där de skadade finns på sjukhus och hos polisen. Efter lunch har klockan flyttats fram ett dygn.

Sjukhuset i Tyskland är placerat på Hotell Örensbaden i Örserum, Gränna Sverige!

Under övningen kommer medialinjens elever och lärare att agera massmedia och på ett realistiskt sätt försöka att spegla vad som händer under övningsdagen. Löpande under dagen kommer mediaelevernas "redaktion" att sammanställa artiklar om vad som händer och distribuera dessa på de faxar som ingår i övningen för att på det viset låta de övade "läsa" hur media upplever situationen. Dessa artiklar skall ha tid för utgivning angiven.

Utvärderingsgrupp

Utvärderare finns på Per Brahegymnasiet och på Örensbaden och utses av Sture Ulfberg. Utvärderare skall ha namnbricka med text "utvärderare":

Presskontakter

Riktiga presskontakter under övningen skall hänvisas till motcentralen varefter det står dem fritt att intervjua under övningen.

Tider och platser

08.30 Övningsstart

12.00 Övningsuppehåll, lunch

13.00 Övningen fortsätter och **klockan har flyttats fram ett dygn!**

15.30 Övningen avslutas

16.30 Genomgång i Brahesalen för elever som spelat med i övningen

19.00 Genomgång för övade och motcentral på Örensbaden.

1990-05-26

ANHÖRIGLISTA TILL KATASTROFPLANEN

STÖDGRUPPS-
MEDLEM

.....

ANHÖRIG

Namn och adress på anhörig

.....

.....

Tel:.....

PATIENT

Söker kontakt med: (Om flera söks skriv upp alla patienterna den anhörige söker)

1) Patientens personnummer, namn, adress och tel

.....

.....

.....

Särskilda kännetecken (ålder, hårfärg, längd, vikt, klädsel):.....

.....

2) Patientens personnummer, namn, adress och tel

.....

.....

.....

Särskilda kännetecken (ålder, hårfärg, längd, vikt, klädsel):.....

.....

3) Patientens personnummer, namn, adress och tel

.....

.....

.....

Särskilda kännetecken (ålder, hårfärg, längd, vikt, klädsel):.....

.....

1990-05-26

KRISSTÖDSBLAD

EV SKADENR:

Efternamn	År	Mån	Dag	Nr	Inkom den	kl
-----------	----	-----	-----	----	-----------	----

Förnamn/Grupp	Aktualiserad av:
Yrke	
Adress	
Tel	

Anhörig
Adress
Tel

Aktuell anamnes

Risikfaktorer

☐ Plötslig död	☐ Invandrare	☐ Psyk långtidssjuk
☐ Barn	☐ Stor livsfara	☐ Som långtidssjuk
☐ Äldre	☐ Konfliktsituation	

Bedömning och åtgärd

Namn krisstödjare:

Planerad uppföljning:

När olyckan händer

Att få besked om att en anhörig, vän eller arbetskamrat dött eller drabbats av en svår olycka, är alltid en smärtsam upplevelse.

De första timmarna och dagarna efter beskedet känns ofta överkliga och avlägsna.

Allt efter hand dyker reaktioner upp:

- . påträngande inre bilder och ljud
- . drömmar
- . otrygghet när man skall sova
- . rädsla att vara ensam
- . upplevelse av hjälplöshet och ilska

Vi vet av erfarenhet att många efter en olycka bli ställer sig frågor som:

- . varför hände det?
- . hur hände det?
- . vilka räddningsinsatser gjordes?
- . kunde något gjorts annorlunda?
- . vad hände egentligen på olycksplatsen då räddnings- och sjukhuspersonalen var där?

Att få svar på dessa frågor gör det lättare att förstå och fatta vad som hänt.

Som regel är det därför betydelsefullt att få träffa personer som var viktiga i den akuta räddnings- och behandlingssituationen.

Även den som är indirekt berörd, t ex ett vittne till en allvarlig olycka, kan drabbas av smärtsamma tankar och känslor som behöver bearbetas.

Du är välkommen att ta kontakt med sjukhuset även efter en tid.

Kontaktperson:

.....

JLÄNSSJUKHUSET RYHOV

Lindsbergs kommun
Räddningstjänsten

ORGANISATIONSPLAN

RÄDDNINGSCHEF

LEDNING OCH SAMORDNING

EXPEDITION

CIVILFÖRSVAR

BEREDSKAPSSAMORDNING

SOTNINGSVVERKSAMHET

POSOM

RÄDDNINGSS-
AVDELNING

TEKNISK
AVDELNING

LINDESBERG 4,5H + 19D

FELLINGSBRO 18D

FRÖVI 23D

ROCKHAMMAR 10D

VEDEVÅG 10D

GULDSMEDSHYTTAN 18D

RAMSBERG 10

**STATENS
RÄDDNINGSVÄRK**
Karolinen
651 80 Karlstad
Tfn 054-10 40 00 vx

Beställningsnummer: R61-113/95
Tfn 054-10 42 86, Fax 054-10 42 10